

Док ово пишем [1], НАТО бомбардовање Југославије се наставља, а наставља се и српско уништавање косоварског друштва. Да, српски поход морао је бити планиран пре него што је бомбардовање почело, логистички покрети четрдесет хиљада војника су неизмерно сложени. У неким доловима Косова сурова реалност етничког чишћења већ је била видљива пре него што је донета одлука да се Срби гађају ракетама и паметним бомбама. Ако се узме у обзир српски досије из Босне, мобилизација војника на граници са Косовом, избеглице које су већ на путу, војна интервенција ми изгледа као потпуно оправдана, чак обавезна. Међутим, свирепо пражњење Косова у седмици након почетка бомбардовања је ипак у неком смислу одговор на ваздушни поход НАТО-а, а брзина са којом је оно извођено је очигледно одговор на напор да се створе чињенице на терену пре него што се (како Милошевић очигледно верује) бомбардовање заустави и продуже се преговори. Етничко чишћење је у савршеном складу са ваздушном кампањом и делмично, њена последица. Не знам каква су очекивања НАТО команданата била прошлог марта, обични грађани у Сједињеним Америчким Државама и Европи сигурно су били наведени да очекују да ће бомбардовање веома брзо решити проблем. Још једном, наша вера у ваздушну моћ се разоткрила као врста идолатрије којом величамо моћ наше властите интервенције. Ипак, истина је остала иста као и пре интервенције. Војници са пушкама, који иду од куће до куће у планинским селима, не могу бити заустављени паметним бомбама. Њих могу да зауставе само војници с пушкама. Међутим, земље које су умешане у НАТО интервенцију су се обавезале, макар засада, да неће слати војнике с пуш-кама.

Очигледно, обећање није дато Милошевићу, него грађанима свих НАТО земаља: ми не желимо да шаљемо вашу децу у битку. Ово обећање је вероватно било политичка претпоставка интервенције, и само месец и нешто дана након што бомбардовање није успело да помери Србе, политичке вође покушавају да се извуку од њега. Ми смо се ангажовали, морално и политички, да Косоварима обезбедимо технолошку подршку, и ако та подршка не успе, или не успе довољно брзо, спремни смо (уистину, како се показало, не баш потпуно спремни) и да им обезбедимо хлеб, ћебад и санитарски материјал. Више од тога, кажемо, не можемо учинити. Нешто, међутим, овде није у реду, пошто ниједан од ових начина по-моћи не помаже довољно. Не испуњава ни политичке ни моралне захтеве. Можда ће бомбардовање коначно збацити Милошевића, можда ће НАТО коначно одлучити да пошаље трупе. Али, почетни облик интервенције поставља тешка питања. Да ли су земље које имају војске са војницима чији се живот не сме ризиковати морално или политички квалификоване да интервенишу? Чак и с оправданим поводом и најбољим намерама, како можемо користити војну силу у нечијој земљи ако нисмо спремни да се суочимо са непредвиђеним последицама наших поступака?

Претпостављам да би, да смо били видљиво спремни у фебруару или марту да копнено уђемо на Косово, потпуно етничко чишћење могло бити заустављено. Али, то је превише лако. Одвраћање није делотворно ако претња није веродостојна, а у овом тренутку није јасно да ли нека од западних демократија може да упути веродостојну претњу. Ми имамо војске које се не могу, или тешко могу, упо-требити. За то постоје добри демократски и егалитарни разлози. Очигледно, национал-на сигурност САД (нити сигурност неког европског народа, али ћу се сада усредсредити на САД) није у питању на Косову и, према томе, није могуће мобилисати грађане за одбрану својих домова и фамилија. У другим земљама, у прошлим временима, у ратовима на удаљеним местима су се борили нижи слојеви и најамници, људи без политичке снаге. Међутим, мада су Сједињене Америчке Државе још увек, чак у већој мери, неегалитарно друштво, ниједна мајка и ниједан отац војника нису без политичке снаге. То је напредак за Американце, зато што политичке вође не могу слати војнике у битку а да не убеде земљу да је рат морално или политички нужан, да победа захтева америчке животе, и да их је вредна. Али, постоји лакши пут за ове исте вође. Оне могу водити рат а да уопште не употребљавају војску, дакле без убеђивања грађана у нужност рата. Лакши пут међутим води у моралну аномалију: нова и опасна неједнакост чини је видљивом. Ми смо, очигледно, спремни да убијамо српске војнике; ми смо спремни да ризикујемо оно што се еуфемистички зове "колатерална штета" за српске, а такође и косовске, цивиле. Али, нисмо спремни да пошаљемо америчке војнике у битку. Добро, ја не волим битке и у потпуности прихватам обавезу демократски изабраних вода да чувају животе свога народа, све животе. Међутим, ово није могуће морално становиште. *(Ти) не можеш да убијаш ако (ти) ниси спреман да умреш.*

Без сумње, ово је тешка реченица, посебно зато што две заменице у њој немају исту референцију (као што су имали када је Албер Ками, док је писао о убиству, први изнео овај аргумент): прво "ти" се односи на лидере НАТО, а друго на децу обичних грађана.

Ипак, ове политичке вође не могу покренути ратни поход са циљем да убију српске војнике, сигурни да ће убити и друге, осим ако нису спремни да ризикују животе својих војника. Они могу покушати, и треба да покушају, да смање овај ризик колико је могуће. Али они не могу тврдити, ми то не можемо прихватити, да су они животи непотребни, а ови нису. Ако кућа гори, а има људи унутра, ватрогасци морају ризиковати свој живот да их избаве. Зато постоје ватрогасци. Али, то није наша кућа; то нису наши људи. Зашто шаљемо наше ватрогасце? Американци не могу бити светски ватрогасци. Ово је познат аргу-мент, и не без веродостојности, иако често долази од људи који изгледа да уопште не верују у гашење пожара. Чуо сам га посебно од људи са левице (не само у Америци), и њима, посебно, желим да одговорим. Заиста, Милошевића је требало зауставити пре много година, када су први извештаји о етничком чишћењу стигли из Босне, и требало га је зауставити европским снагама. Балкан је европски бућкуриш. Аустро-Угарска је тамо створила царство. Немачка је водила рат у Југославији; Италијани су заузели Албанију; Британци су наоружавали Титове партизане. Постоји дуга историја војних интервенција и дипломатских интрига. Данас, међутим, Европа као војна сила постоји само у савезу са Сједињеним Америчким Државама. То није вечна истина, и људи који верују у међународни плурализам и равнотежу снага могу се надати независној Европској унији

са војском која самостално може бити употребљена. Али истина је да сада војна интервенција на Косову није могућа без великог америчког уплитања. Ако желите да зауставите Милошевића, можете расправљати о томе како да се то учини: нема расправе о томе ко то може учинити. То нас не чини светским ватрогасцима. Вијетнамци су били ти који су зауставили Пол Пота у Камбоџи, Танзанијци Иди Амина у Уганди, Индијци су зауставили убијање у источном Пакистану, Нигеријци су ушли у Либерiju. Неке од ових интервенција биле су једностране војне чинови, неке (нигеријска интервенција, на пример, и сада поход на Косову) су добиле овлашћење од регионалних савеза. Много људи на левици жуди за светом у коме ће УН, и само УН деловати у таквим случајевима. Али ако се узме у обзир олигархијска структура Савета Безбедности, није могуће рачунати на ову врсту акције: у већини случајева са моје листе, на интервенцију УН био би стављен вето од стране једног од олигарха. Нисам убеђен да би свет био унапређен ако би имали једног актера међународног спаса. Мушкарци и жене у запаљеној згради били би вероватно боље услужени ако би могли позвати више од једне групе ватрогасаца.

Али најважније за будућност левике је да наши људи, наши активисти и присталице широм света, виде ватру онакву каква јесте: дело паликућа, намерно упаљену, с намером да убије, страховито опасну. Наравно, свака ватра има сложену социјалну, политичку и економску позадину. Било би лепо разумели је у целини. Али једном кад се пламен појави нужно је нешто мање од пуног разумевања: воља да се ватра угаси, да се нађу ватрогасци, што је могуће ближи, и да им се да подршка која им је потребна. Из морално-политичке перспективе, не мислим да је много важно то што та посебна ватра није опасна за мене и моје. Ја не могу једноставно седети и гледати. Или радије, цена седења и гледања је врста моралне корупције којој се левичари (и други) морају увек супротстављати.

Превео Ђорђе Павићевић

[1] Dissent, Vol. 46 (Summer 1999), no. 3